

Ів Сен-Лоран: «Я народився з нервовим зривом»

Видатний французький кутюр'є, засновник всесвітньо відомого дому моди Ів Сен-Лоран (1936–2008) понад 40 років своєї кар'єри залишався на вершині успіху. Однак за лаштунками яскравих дефіле приховувалася його непроста особистість — зацькована, бентежна, сором'язлива і саморуйнівна. «Я народився з нервовим зривом, — зізнавався він якось в інтерв'ю і додавав: — Я неодноразово переживав відчай і пекло. Пізнав панічний страх і безмежну самотність. І хибних друзів — транквілізатори й наркотичні речовини. Я пройшов через в'язницю депресії й лікарень. З усього цього я вийшов засліплений, але протверезілий». Сучасні фахівці припускають наявність у нього ознак розладів спектра аутизму, садомазохізму, генералізованого тривожного та біполярного афективного розладів тощо.

Подвійне життя

Ів Анрі Донатіє-Сен-Лоран народився 1 серпня 1936 р. в м. Оран (Алжир, тодішня колонія Франції) у можній аристократичній сім'ї. По батьківській лінії їхній рід спадкових юристів знав у Франції ще з XVII ст. Батько модельєра, Шарль Матіє-Сен-Лоран, керував страховою фірмою і мережею кінотеатрів в Алжирі та мав великий авторитет. За спогадами, він був завжди доброзичливим, легко сходився з людьми. Його весілля з Люсьєною Вільбо іспано-бельгійського походження відбулося 1935 р.

Свою бабусю по материнській лінії Ів характеризував як «дуже потішну», чії сестри мали схильність до «всіляких витівок і дурниць» із претензією на «біснуватість». «Бабуся багато страждала в житті. Вона закохалася в диригента, який провів два дні на гастролях у міській опері та потім зник. Жінка хотіла, щоб її поховали з його любовними листами». Однак її згвалтував зять, внаслідок чого і народилася Люсьєна, яку до п'яти років виховували за межами сім'ї. А повернувшись у село до матері, дівчина в юності теж стала жертвою згвалтування — з боку вітчима. Після цього її забрала до міста одна з тіток, яка прищепила їй смак до одягу та прикрас, і заміжжя за аристократом було «її помстою минулому життю». Ці замовчувані подробиці глибоко вразили кутюр'є, коли він дізнався про них уже в зрілому віці.

Ів був первістком, єдиним сином і загальним улюбленцем (мав двох значно молодших сестер). Він зростав у достатку: у маєтку із челяддю, де ніколи не стихали свята, із надміром іграшок і розваг. Найближчі стосунки поєднували його з матір'ю — «незбагненною», манірною, то примхливою, то серйозною. Йому здавалося, що вона цілими днями

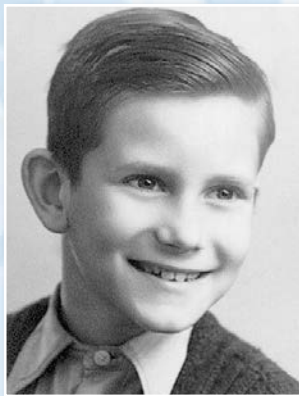
займалася тим, що підбирала собі вбрання, і син плакав, коли йому не подобалася її сукня, та просив переодягнутися.

У віці 6 років хлопчика віддали до місцевої католицької школи, а згодом перевели до коледжу Святого Серця. Це стало відправною точкою для більшості його психологічних проблем, спричинивши болючу роздвоєність: «Я жив подвійним життям. У класі я потерпав від жахливих знущань, а ввечері, повернувшись додому, відчував повну свободу, займаючись своїми ляльками». Змалку його приваблювали дівчачі заняття: Ів полюблив розглядати материні журнали мод, складав букети, малював принцес тощо. Рівесники відразу помітили його інакшість (як-от субтильність статури, делікатна поведінка, а також рано усвідомлена гомосексуальність) і зробили об'єктом для нещадного булінгу. «У початковій школі діти так збиткувалися наді мною, що ходити туди було пеклом. Однокласники дуже жорстоко поводитися зі мною. На перерві я замикався в туалеті, щоб уникнути побиття, — пригадував він пізніше. — Але поки вони гнобили мене, я повторював: «Одного разу ти станеш знаменитим». Це був мій спосіб помститися». Натомість удома Ів більшість часу проводив на самоті за малюванням, і рідні ніколи не турбували його, не дорікали за потайливість і замкнутість. Ірландський психіатр Майкл Фіцджеральд навіть висловив припущення про наявність у нього ознак розладу спектра аутизму або шизоїдного типу особистості, а інші дослідники говорили про ранні прояви депресії.

Згодом Сен-Лоран поринув у читання: улюбленими його персонажами стали Сван із циклу Марселя Пруста «У пошуках втраченого часу», його настільної книги, а ще Скарлет

Маленький Ів із батьками, 1938

Кутюр'є в дитинстві, 1940-ві

Ів у юності із сестрою

Сен-Лоран і його ляльки

О'Хара з «Віднесених вітром» і пані Боварі з однойменного роману Гюстава Флобера. Він переписував твори від руки, оздоблюючи їх малюнками аквареллю, а також склав власну поему на 13 сторінок «Навіщо говорити про кохання?» Коли йому виповнилося 11, мати почала водити його до театру, і майбутній кутюр'є незабаром так ним захопився, що створив свій ляльковий театр, де намагався повторити відомі п'єси. Власноруч він майстрував декорації та маріонеток, для яких вигадував і клеїв костюми. Пізніше юнак став моделювати одяг для дитячих концертів і розробляв убрання для матері й сестер, хоча сам ще не вмів шити.

Ненавсний йому коледж він закінчив 1952 р. і вступив до ліцею, де ставлення однолітків було приязнішим, але все ж тримався сторожко, залишався нервовим і замкнутим. Під час навчання на бакалавра філософії весь вільний час Ів продовжував присвячувати дизайну: вирізав із журналів 11 моделей і створив для них дві повноцінні колекції з понад 500 елементів одягу.

У мене не було юності

Хоча батько плекав сподівання, що син теж стане юристом, мати всіляко підтримувала його захоплення модою. Уже у віці 17 років Сен-Лоран здобув третій приз на конкурсі ескізів Генерального секретаріату шерсті, познайомився і розпочав листування з головним редактором журналу «Vogue» Мішелем де Брюнофф, а після закінчення ліцею в Орані переїхав до Парижа, де відвідував курси Профспілкової палати швацької промисловості. А в листопаді 1954 р. він виборов перший і третій призи на Міжнародному конкурсі вовняної промисловості, ставши наймолодшим лауреатом в історії премії. Однак після такої блискучої перемоги та ейфорії перших паризьких місяців Ів несподівано поринув у глибоку депресію, писав додому сповнені смутку листи («Усі вихідні я гризу яблука і плачу») та навіть відмовився складати іспити на курсах, кинувши навчання через три місяці.

Мішель де Брюнофф, високо оцінивши його ескізи, показав їх своєму другу — славетному кутюр'є Крістіану Діору, який одразу прийняв талановитого юнака до власного дому моди на посаду старшого асистента модельєра. Спочатку йому доручили декор приміщень, розробку аксесуарів, але вже незабаром Діор назвав його улюбленим учнем і став додавати його моделі до своїх колекцій. Попри замкнутість і нерішучість, Ів усе частіше почав

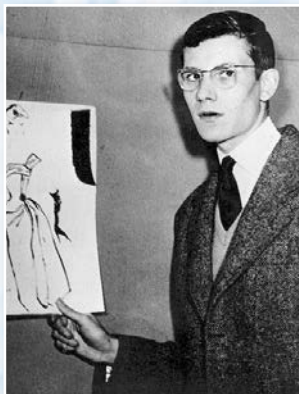
з'являтися на людях і відвідувати світські заходи. А після раптової смерті (від серцевого нападу) Крістіана Діора у жовтні 1957 р. художнім керівником дому Dior призначили 21-річного Сен-Лорана. За два тижні він підготував близько 600 ескізів і вже в січні презентував власну колекцію «Трапеція» без чітко фіксованої талії, яка стала справжнім успіхом.

Журналісти охрестили його «маленьким принцем» та «юним королем високої моди», відзначали його серйозність, старанність і прискіпливість у роботі. Ів демонстрував неймовірну працьовитість, був вимогливим, але ввічливим у спілкуванні з підлеглими. Сором'язливість не гальмувала його великих амбіцій: до липня 1960 р. він представив ще п'ять колекцій от кутюр (*haute couture* — «високе шиття»). «У мене не було юності», — нарікав він згодом, адже на його плечі лягла відповідальність за престижний дім моди, який йому вдалося не лише підтримати на гідному рівні, а й збільшити його обіг удвічі.

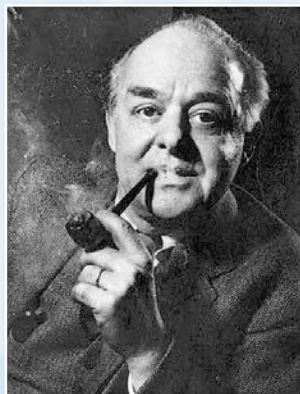
Від початку Алжирської війни Сен-Лоран мав бронювання. Однак після останньої колекції «Бітник», яку сприйняли неоднозначно, йому було відмовлено у продовженні відстрочки. Травмований булінгом у школі, він передчував, що в армії над ним знущатимуться не менше. Модельєра призвали на службу до французького війська 1 вересня 1960 р., а вже за 20 днів він опинився в шпиталі Валь-де-Грас, де перебував до середини листопада з діагнозом «нервовий зрив». За цей час дім моди Dior призупинив його контракт і призначив нового художнього керівника.

Подобиці свого перебування в шпиталі Ів уперше описав значно пізніше в одному з інтерв'ю: «Це був жах. Вони не дозволяли мені вийти. Напханий ліками, я спав у палаті один, але різні люди входили і виходили як шалені. Справжні божевільні. Деякі пестили мене, я не піддавався. Інші кричали без причини. За два місяці я сховався у туалет лиш раз, такий був наляканий. Наприкінці я важив 35 кілограм і страждав від сильного головного болю. Лікар казав, що давав мені найпотужнішу дозу транквілізаторів, яку будь-кому будь-коли призначав».

Його матері дозволили тільки одне відвідування. Вона пригадувала, що його лікували заспокійливими і психотропними препаратами, а також застосовували електрошок. Її вразило, наскільки виснаженим був син, він нічого не їв і перебував у повній прострації. Згодом препарати, застосовані до нього, справді були вилучені з протоколів

Конкурс ескізів, 1953

Мішель де Брюнофф

Крістіан Діор

Сен-Лоран — очільник дому Dior

лікування. Урешті Сен-Лорана комісували зі служби, бо «його здоров'я не поліпшилось». Але вже повесні він знову взявся за олівець. Його партнер П'єр Берже, добившись від дому Dior компенсації за неправомірне розірвання контракту, допоміг йому відкрити власний дім моди Yves Saint Laurent (YSL). А 29 січня 1962 р. відбувся показ першої колекції Іва в новому статусі, яка була сприйнята дуже схвально. «Я не збираюся ставати революціонером, — стримано коментував він. — Сукні розвиватимуться згідно з подіями життя і натхненням, які й будуть їх визначати».

Божевільний, заплутаний чоловік

«Бути кутюр'є — значить спостерігати, уявляти жінок у всіх ситуаціях, — зазначав Ів. — Щастя для мене — це бачити, як мій одяг живе на жінці». За свою багаторічну кар'єру він створив понад 120 колекцій. Справжнім тріумфом стала колекція «Мондріан» 1965 р. із геометричними мотивами і рівним кроєм, завдяки якій Ів став провідним дизайнером Франції. Але головний здобуток Сен-Лорана — це стиль унісекс: він подарував жінкам смокінг, чоботи-ботфорти й елементи військової форми (пальто-бушлат і костюми «сафарі»). Водночас його моделі сміливо крокували підйомом у прозорих блузках на голе тіло, сукнях з одних бутонів троянд і відкритих убраннях в африканському стилі тощо. Кутюр'є закликав до свободи, виражав розкріпачення, властиве його епосі, але робив це не радикально, не агресивно, «творив нову лінію одягу зі старих ідей», укріпивши соціальний статус жінки. Він одним із перших залучив до дефіле темношкірих моделей. Дім моди YSL був орієнтований на от кутюр, але паралельно відкрив лінію прет-а-порте (*prêt-à-porter* — «готове вбрання»), що теж стало новаторством. Перший його бутик «Rive Gauche» з'явився в Парижі 1966 р., а пізніше ще півтори сотні магазинів відкрилися по всьому світу.

Ще одним вдалим напрямом для Сен-Лорана була парфумерія. Ів запустив серію власних парфумів «Y» та 1971 р. наважився на досі не бачений вчинок: не просто особисто знявся для реклами, а ще й позував оголеним. Це спричинило справжній скандал, хвилю критики і наслідувань одночасно. Але найбільш комерційно успішним став аромат 1977 р. «Опіум», із неоднозначною назвою. Дім моди YSL процвітав. Сен-Лоран казав, що завжди носив натхнення в собі. Чутливий, інтуїтивний, він мав надзвичайно яскраву уяву, не потребуючи реальних вражень. У нього не було чіткого графіка: він міг дуже

довго не торкатися олівця, а потім сідав і робив одразу 40 ескізів. В одному з його інтерв'ю читаємо: «Зізнаюся, я божевільний, заплутаний чоловік. Мені необхідно шість болісних тижнів, аби створити колекцію, і вбрання приходить до мене, як видіння. Я буквально бачу його в повітрі, а потім малюю ескіз».

Підготовка до нового показу повсякчас асоціювалася із сильною тривогою. «У мене був страх сцени все життя, — говорив він. — Але коли я зробив свою першу колекцію в Діора, то не мав страху, бо знав, що можу це зробити». Незважаючи на здобутий досвід і незмінний успіх, хвилювання супроводжувало його від колекції до колекції. М. Фіцджеральд припускав наявність у нього ознак генералізованого тривожного розладу: йому було складно контролювати тривожність, яка спричиняла порушення сну і м'язове напруження. У такі моменти інші люди не мали на нього жодного впливу. П'єр Берже підсумовував: «Слава не принесла йому нічого, крім безперервних страждань. Я бачив його щасливим не частіше, ніж двічі на рік, після дефіле, коли наприкінці показу він виходив під крики «Браво!» Але щастя тривало недовго. Ще ввечері він радів, а наступного дня цей душевний підйом сходив нанівець. Ів знову занурювався у свою печаль і самотність, які повністю заповнювали його життя». «Я сам собі спілв мотузку, щоб повіситись, — нарікав він. — Я б хотів займатися модою тільки тоді, коли захочу, але зв'язаний по руках і ногах моєю комерційною імперією».

На думку румунської медицини Юлії-Марії Діаконеску, модельєр страждав на біполярний афективний розлад. Сильні перепади настрою значною мірою формували його творчий процес: за маніакальних фаз він відчував спалахи креативної енергії, однак подальші епізоди депресії затьмарили його як професійне, так і особисте життя.

Південнокорейський дослідник моди Кім Генянґ вважає, що депресія Сен-Лорана корінилася саме в його фаховій діяльності. Будучи інтровертом, він надто хворобливо сприймав будь-який осуд і ще й, окрім зовнішнього тиску фешн-індустрії, мав боротися з власними внутрішніми проблемами. Доробок Сен-Лорана відображає ознаки набуті депресії: протягом усієї кар'єри Ів дотримувався мінімалістичного, елегантного і чітко окресленого дизайну, а також тяжів до простоти та геометричних елементів, здатних зменшувати психологічне напруження. Ці колекції демонструють його прагнення до психічної й візуальної стабільності.

Ів за роботою

На відкритті бутика

Реклама парфумів, 1971

Ів і Віктуар Дутрело

Сен-Лоран намагався виразити себе не лише через моделей, а й експериментуючи з власною зовнішністю. Від стриманого кутюр'є в білому халаті поверх класичного костюма він згодом перейшов до стилю денді, а далі почав культивувати андрогінний образ: відпускав і фарбував волосся, вбирався в барвистий одяг, додаючи виразні аксесуари, що певною мірою було пов'язано з його камінг-аутом.

Велике ліжко. Не порожнє

Однією з причин підвищеної тривожності Іва стала його нетрадиційна сексуальна орієнтація. «Бути гомосексуалістом в Орані — усе одно, що бути вбивцею, — зізнався він. — Я зустрічався з анонімними людьми. З арабами. Таємно. Із відчуттям сорому. Жахливий страх, який залишався зі мною ще довго». Для прикриття він мав подругу Сімону, яка грала роль його дівчини.

Коли Сен-Лоран очолив Діор, його особисте життя опинилося під пильною увагою преси. Він всіляко заперечував стосунки з манекенницями: «Для мене це просто моделі. Я не думаю про них як про жінок». Але, боячись осуду, запропонував одній із них укласти фіктивний шлюб. Це була Віктуар Дутрело, яка не вийшла за нього (хоча згодом мала роман із його партнером П'єром Берже), але стала його вірною подругою. Утім, через роки вона досить цинічно зазначала: «Кажуть, Ів любив жінок. Ні, він не любив. Він їх використовував».

Наприкінці 1960-х Ів зустрів двох своїх муз — андрогінну модель Бетті Катру, яку він називав своїм двійником, та аристократку Лулу де ла Фалез, яка займалася дизайном у домі YSL. На показах і вечірках вони завжди з'являлися як нерозлучне тріо. За словами біографіни Лоранс Бенаїм, абсолютно протилежні одна одній, Бетті й Лулу були двома сутностями, які вживалися у самому кутюр'є. Хоча на схилі віку Катру зазначала: «У нього не було друзів. Він нікого не любив. Він ні з ким не був близьким».

Свого багаторічного партнера, журналіста П'єра Берже (1930–2017) Сен-Лоран зустрів 1958 р. За два роки вони оселилися разом, не приховуючи своїх стосунків, і стали першою та найвідомішою гомосексуальною парою в історії моди, яка поєднала особисте життя з професійним талантом — модельєр і його арт-директор. Різні за темпераментами, вони ідеально доповнювали один одного. На противагу мовчазному і відстороненому Іву, галасливий П'єр мав експансивний, вибуховий характер і контролював

весь дім YSL — починаючи з фінансів і закінчуючи дисципліною персоналу. За словами друзів, він був для Іва опікуном, наставником, а інколи — навіть нянькою (дбав, щоб той не перепрацював, вчасно їв тощо). Для відпочинку від бурхливої столиці пара періодично виїжджала у Марракеш (Марокко), де їм належали в різний час кілька вілл.

Вони прожили разом 18 років, але навіть після розставання Берже оселився в готелі на тій самій вулиці, де і Сен-Лоран, та продовжував підтримувати його і в побуті, і в професійній сфері. Причиною розриву став спосіб життя Іва, зокрема його зради. Найвідоміший його роман — зі світським левом Жаком де Башером, партнером Карла Лагерфельда, його колеги і давнього знайомого. За спогадами, Жак де Башер приваблював «відчуттям зла та схильністю до небезпеки», він грав із Сен-Лораном і втягував його у розпусне життя: «Раптом Ів, такий сором'язливий, почав ходити по барах, повертався босоніж, напівголий і безладно вештався вулицями». Подейкували навіть, що Лагерфельд спеціально підсилав де Башера, аби в такий спосіб деморалізувати успішнішого конкурента. Але Ів справді був розгубленим та охопленим пристрасстю: він закидав Жака палками листами, а коли той не відповідав, кружляв довкола його дому і сигналив тощо.

На схилі віку сам кутюр'є зізнався: «У мене було надзвичайне сексуальне життя». Психіатр М. Фіцджеральд писав, що він відзначався емоційною незрілістю і мав проблему близькості, але при цьому постійно шукав нових вражень, а його постіль була «оргією ідей». Коли його якось запитали, що для нього щастя, Сен-Лоран відповів: «Велике ліжко. Не порожнє». Періодично він блукав нічними клубами в пошуках «жорстоких і небезпечних» пригод. Схильність його до сексуальних перверсій підтверджував, зокрема, один із його колишніх коханців Фабріс Томá: «Ів любив грати в грубість і покарання... й інтенсивність такого поведіння постійно зростала».

Знайомі також підтверджували, що кутюр'є дійсно не був таким уже делікатним в інтимному житті. Йому дуже подобалося вдавати пригноблення і виставляти П'єра тираном, ревнувати, дражнити його і навіть кидається в нього попіллячкою. А той коментував: «Усі думають, що Ів слабкий хлопець, а я надміру жорсткий, але мені відома правда». Значні корективи в його поведінку вносило також вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин.

Лулу де ла Фалез і Бетті Катру

Із П'єром Берже, 1960

Сен-Лоран у Марракеші

Карл Лагерфельд

У режимі самознищення

Зловживати спиртними напоями Сен-Лоран почав після демобілізації з армії. Так, на думку біографів, сильні медикаменти, які застосовували до нього у військовому шпиталі, справді могли призвести до звикання. Наприкінці 1960-х рр. він намагався подолати цю залежність, але врешті повернувся до неї. А на початку 1970-х, коли в його життя ввійшли нічні клуби і безладні знайомства, Ів почав експериментувати з наркотичними речовинами й остаточно пустився берега: пробував транквілізатори, вдавався до амфетамінів, курив марихуану, вживав кокаїн, ковтав гашиш тощо. Можливо, за їх допомогою він прагнув побороти свою тривожність і депресію, шукав натхнення для творчості або просто нових відчуттів.

Як пригадували друзі, модельєр був надміру сприйнятливим до психоактивних речовин: «Дайте йому келих вина — він уже п'яний. Дайте йому потримати косяк — він під кайфом. Дайте зробити дві зтяжки — він з'їде з глузду. І чим далі, тим гірше». Занепокоєний П'єр намагався його контролювати, але марно, та врешті пішов: «Алкоголь, потім кокаїн, далі антипсихотики... Я залишив його не через когось іншого, а через самого себе, щоб врятувати себе. Ів почав жити в режимі самознищення, чому я не хотів бути свідком».

Попри всі свої згубні звички, Сен-Лоран не кидав роботу. За спогадами, він міг після ночі пиятики зранку прийти в студію з ескізами і роздавати вказівки щодо майбутньої колекції, кілька разів навіть перебував у стані сп'яніння під час самих дефіле і його доводилося підтримувати моделям. Ів неодноразово проходив лікування через передозування та на один із показів прибув прямо з клініки, до якої повернувся того ж дня. Зрештою кутюр'є довів себе до повного фізичного виснаження та психічної нестабільності. У нього розвинулися ознаки розладу харчової поведінки, зокрема булімія, тривалої депресія, були спалахи агресії та суїцидальної поведінки: він намагався викинутися з вікна готелю та кидався під колеса машини (обидва рази Берже його рятував).

А наприкінці 1976 р. преса почала бити на сполох: Сен-Лоран рідко з'являвся на людях, пересувався непевно, у нього спухло лице, сіпався рот, тремтіли руки і права майже не рухалася. Ширилися чутки, що в нього невиліковна хвороба. У березні 1977 р. часописи повідомили про його смерть і вже почали присвячувати йому ретроспективи. Натомість він став давати все більше інтерв'ю і вперше відверто розповів про свої нервові зриви

та їх лікування. Його сестра виступила з коментарем: «Ів постійно перебував у депресії. І зараз нічого особливо не змінилося».

Лулу де ла Фалез говорила так: «Він мстився блиском свого таланту і все більш гарними колекціями, знайшовши опору в штучних джерелах енергії... Замість того щоб старіти, він дозволив собі віддатися гріху. Ів міфологізував свій образ п'яниці, аристократа, поп-зірки, зрадженої жінки. У нього був потяг до фізичної немочі. Він любив удавати із себе волоцюгу, сам себе спотворивши».

Єдиний ворог — він сам

Як зазначила біографія Л. Бенаїм, Сен-Лоран «був схожим на дитя без віку, яке грає в дитину, щоб заспокоїти дорослих». Навіть найближчі друзі вважали його манери надто інфантильними і театральними. Він часто капризував, потребував відчуття захищеності, любив, щоб ним завжди захоплювалися, запам'ятовував образи, мав схильність до істеричної поведінки за найменшого тиску. У нього була низка фобій: страх літати літаком без супроводу, боязнь відкритого простору, вогню, військової форми, мишей, чорних котів, будь-яких птахів тощо. А ще — дивна байдужість до болю, особливо до болю інших, він ніколи не цікавився їхнім здоров'ям, як і власним: якось зламав руку і нічого не помітив, аж доки вона не посиніла. Також кутюр'є часто їздив на великій швидкості (нерідко по зустрічній) і різко гальмував, побачивши якусь цікаву річ у вітрині.

Лулу де ла Фалез підсумовувала: «Він зрозумів, що певним чином божевільний, і використовував навіть своє безумство. Цей персонаж не міг жити в сучасному світі: наш всесвіт надто плаский, надто звичайний для нього».

За словами М. Фіцджеральда, йому потрібні були тільки ідеальні люди, Ів постійно шукав новизну і не терпів зануд, боявся самотності, хоча в натовпі людей почувався пригніченим. Він жив власними фантазіями, плутаючи факти та вигадку, від яких переходив до нападів гніву і глибокого смутку. «У нього був лише один ворог — він сам, — писала Л. Бенаїм. — Страждання для Сен-Лорана — це всього лиш засіб бажати ще більшого дискомфорту. Він потребував боротьби і не знаходив її ніде, окрім як усередині себе самого» Це підтверджував і П'єр Берже: «Ів був допитливим, веселим, дуже розумним, але з великими періодами протрації й депресії, які ще намагався тримати під контролем... Він завжди подавав себе як жертву. Так, він жертва і глибоко нещасний. Але його найгірший кат — це він сам».

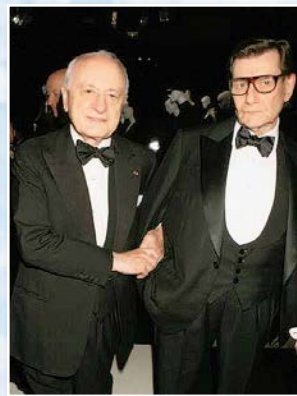
Жак де Башер

Ів на вечірці, 1978

Сен-Лоран і його Мужик

На схилі віку з П'єром

Кутюр'є відверто розповідав журналістам про власні емоційні гойдалки: «Поки ви працюєте, колекція належить тільки вам. Але щойно вона надіслана замовнику, ви відчуваєте гостре почуття втрати і безсилля. Потім настає депресія. Далі все притуплюється, зникає. Наступає момент, який я дуже люблю: радість, що ти щось подарував. Ти бачиш, як одягнуті жінки, як сукні починають жити. І життя відновлює свою течію». Після кожного показу він завжди їздив відпочивати в Марракеш. «Мене лікують на початку кожної колекції... Знаменитість — це самотність, бо ти замкнений у власному світі й не можеш залишити його».

Із 1979 р. Сен-Лоран став регулярно відвідувати психотерапевта, фактично відмовився від світського життя і рідко залишав власну квартиру, уподібнившись своєму улюбленому прозаїку-самітнику Марселю Прусту (детальніше про нього — в *HeypoNews*, 2021, № 1). До речі, для Іва письменство завжди було невіддільним від малювання. Так, ще 1955 р. він створив комікс «Капосна Лулу» (виданий 1967 р.), який, за словами дослідників, став відображенням його прихованих садистських нахилів. Цей твір про пригоди 10-річної дівчинки спричинив скандал, адже був сповнений сцен педофілії, мастурбації, тортур, зґвалтувань, вбивств і ритуального жертвоприношення тощо, які чинила манушка Лулу.

Наприкінці кризових 1970-х Сен-Лоран розпочав роман про стосунки чоловіка і жінки, над яким працював кілька років: «Це книга, яка не характеризує історію, вона характеризує мене». Але коли твір уже готувався до друку, він несподівано відмовився від публікації: «Я заховав усе, щоб більше про нього не думати, бо це був жахливий біль».

Якби я не створював сукні, я б помер

«Я знав учорашній світ, я змінив його. Я передчував епоху, яка настала», — говорив про себе кутюр'є. Його дім моди перетворився на успішну міжнародну компанію з прибутком у мільярди франків. Однак часи змінювалися: висока мода й індивідуальний пошив зникали на тлі масового виробництва. Нові компанії швидко росли і витісняли відомі бренди. Вбрання, яке створював Сен-Лоран, дедалі більше відрізнялося від робіт інших модельєрів. Левову частку доходу його дому приносив уже не одяг, а саме парфуми.

Ів усе більше перетворювався на самітника: «Я не живу. Я повністю відрізаний від людей, не виходжу вечорами. У мене немає жодного контакту із зовнішнім світом». Свою паризьку квартиру він перетворив на справжній

музей, зібравши велику кількість елементів умеблювання 1920–30-х рр., а також надзвичайну колекцію творів імпресіонізму і сучасного мистецтва. Зазвичай єдину компанію йому складав лише собака. Модельєр дуже любив французьких бульдогів, яким дозволяв усе, навіть бігати по своїх ескізах. Усього їх у нього було четверо, і всі мали ім'я Мужик (Moujik). «Коли я нервую, то дивлюся на Мужика. Він завжди веселить мене».

Л. Бенаїм писала про Сен-Лорана: «Коли він віддалявся від життя, то ставав ближчим до самого себе, до тієї дитини, що мріяла створювати сукні для світу, якого більше не існувало. Він був ніби пришитий невидимими нитками до страждання, воно змушувало його руйнувати те, що він любив, і любити те, що його руйнувало».

П'єр Берже, як і раніше, продовжував підтримувати партнера, як ніхто інший розуміючи його проблеми: «Він був маніакально-депресивним у прямому сенсі цього слова. Ів переживав моменти радісного божевілля і повної темряви. Саме депресія спонукала його вживати алкоголь і приймати наркотичні речовини».

Усамітнівшись, кутюр'є перейшов до стадії так званого тихого алкоголізму. Але після чергової реабілітації він почав удаватися до інших надмірностей — зокрема, викурював велику кількість сигарет (подейкували, що по 150 штук на день) і пив літрами кока-колу, внаслідок чого почав стрімко гладшати. Його здоров'я і зовнішність швидко погіршувалися. Після кожної наступної колекції публіка говорила, що це вже точно остання. Однак його працездатність не зменшувалась.

Сен-Лоран 1990 р. підготував нову колекцію: 119 моделей були створені всього за 15 днів. Він ще й сам оголошував їх під час показу, приємно здивувавши гостей і журналістів своїм схудненням. Ба більше, після дефіле Ів навіть запросив друзів до себе на учту. Але вночі в його будинку спалахнула пожежа, внаслідок якої вигорів увесь перший поверх із багатьма дорогими його серцю речами. «Це було як удар долі, — пригадувала одна з гостей. — Тієї миті, коли він щойно вийшов із депресії, усе знову затягнуло мороком. Ми його більше не бачили».

У березні 1990 р. в Марракеші «піднялася пурпурна завіса рецидиву». Модельєр випивав по дві пляшки віскі на день, малював на стінах, коротко підстриг волосся, накупив під виглядом антикваріату купу непотребу за шалені гроші. «Він збожеволів», — говорила його сестра, яка приїхала умовляти його повернутись до Франції.

Врешті Сен-Лорана привезли до Парижа і помістили для лікування в клініку, де він провів близько трьох тижнів. П'єр пригадував: «Перші два дні Ів перебував у відділенні для буйних із заграбованими вікнами. Але згодом його перевели до іншого: там був великий парк, більярд, точно не в'язниця!» Після цього Ів більше не вживав наркотичних речовин та алкогольних напоїв і продовжував працювати. Його модельний дім 1992 р. урочисто відсвяткував своє 30-річчя. Однак арт-критики все частіше говорили, що кутюр'є повторює самого себе, а його одяг купують не тому, що він сучасний, а тому що це YSL.

Сен-Лоран і надалі давав багато інтерв'ю:

«Я сильно змінився останнім часом, став сильнішим, здоровішим, приймаю менше ліків. Я заспокоєний, пройшов детоксикацію від кокаїну й алкоголю. Я бачу світ таким, який він є».

«Життя здається мені іншим, набагато радіснішим. У мене більше немає тих моментів, коли я лежав пластом протягом трьох тижнів і був на дні. Я не знав, чому це, адже я обожнював свою роботу. Я пройшов курс психотерапії і відчуваю велику потребу в свободі».

«Мені страшенно нудно. У мене надто крихке здоров'я, і я маю жити дуже дисципліновано».

«Я дуже самотній. Не можу виходити на вулицю. Боюся зовнішнього світу, вулиці, натовпу. Мені добре, тільки коли я вдома зі своїм собакою, своїми олівцями й паперами».

«Найважливішим знайомством у моєму житті було знайомство із самим собою».

«Чим більше я старію, тим сильніше в мене прагнення до досконалості, і від цього мені важко, а я ж не відчував нічого подібного, коли був молодим».

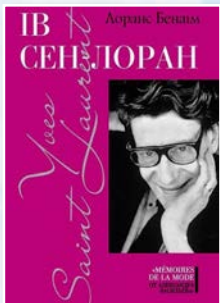
«Я був народжений, щоб робити сукні... Якби я не створював сукні, я б помер».

Утім, 1998 р. розробку чергової колекції П'єр Берже доручив уже молодому дизайнерові. А на початку 2002 р. Сен-Лоран зібрав прес-конференцію й оголосив про закриття лінії от кутюр і відхід від справ: «Ми живемо у світі безладу й занепаду. Боротьба за елегантність і красу принесла мені багато смутку... Я почувався на узбіччі й на самоті більше, ніж будь-коли».

А 2007 р. в Сен-Лорана було діагновено рак головного мозку, від якого він і помер 1 червня 2008 р. у віці 72 років. Прощання з модельєром пройшло 5 червня 2008 р. в Парижі на вулиці Сен Онор, у районі церкви Сен Рош. Відповідно до укладеного ним заповіту його кремували, а прах розвіяли над садом Мажорель у його улюбленому Марракеші.

Незадовго до його смерті письменниця і головна редакторка журналу «Vogue» Едмонда Шарль-Ру присвятила йому такі слова: «Він лишався в глибині душі тим самим підлітком, яким прибув з Орана до Парижа. Замкнутий у своїх проблемах, у власній творчості та безперервних стражданнях. Він не був життєлюбним творцем. Але водночас він не тільки змучений геній. На своїй Голгофі він зоставався радісним, відчуваючи в собі неймовірну молодість».

ЩО ПОЧИТАТИ

Лоранс Бенаїм
«Ів Сен-Лоран»

Книга французької письменниці — про справжнього митця, про чоловіка «без шкіри», який пройшов крізь епохи, сповнивши їх ароматом розкошів і декадансу. Це більш ніж просто біографія останнього з класиків от кутюр, більш ніж роман про життя моди з 1958 року і до наших днів. У ній — подяка ремеслу, у якому все ще сяють останні відблиски мистецтва жити.

ЩО ПОДИВИТИСЯ

«Ів Сен-Лоран» (2014)
(у гол. ролі — П'єр Нінє)

Біографічна стрічка режисера Джаліля Леспера розповідає про історію становлення французького кутюр'є Сен-Лорана у світі моди, від його перших днів у Christian Dior до заснування власного дому моди. Вона досліджує його творчий шлях, бурхливе особисте життя і тривалий вплив на фешн-індустрію. Оповідь заглиблюється у боротьбу Сен-Лорана із залежностями, стосунками і тиском слави.

«Святий Лоран.

Страсті великого кутюр'є» (2014)
(у гол. ролі — Гаспар Ульєль)

Байопік розкриває життєві етапи відомого модельєра Сен-Лорана, починаючи з 1960-х і до 1976-х рр. Його модельний дім перебуває у розквіті, але сам Ів переживає водночас п'яний успіх і глибокий відчай. Натхнення, а також відповіді на свої запитання він намагається знайти на богемних паризьких вечірках, у вирі алкоголю, наркотиків і безладного сексу.

«Стати Карлом
Лагерфельдом» (2024)

(у ролі Сен-Лорана — Арно Валуа)

Дія європейського серіалу відбувається у світі паризької моди 1970-х років та охоплює, зокрема історію конкуренції амбітного дизайнера Карла Лагерфельда з більш успішним Івом Сен-Лораном. Їхнє протистояння розгортається не лише в площині професійних інтересів, а й особистого життя, утворивши справжній любовний трикутник Карл Лагерфельд — Ів Сен-Лоран — Жак де Башер.

Підготувала **Олена Тищенко**